

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทย

นางสาววารีย์ หาญพิทักษ์ญาติ

004632

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

แผนกวิชาการบัญชี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519

I 17350657

BANK CLEARING SYSTEMS IN THAILAND

Miss Varee Harnpitukyart

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Accounting

Department of Accountancy

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

[Handwritten signature]

.....
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

[Handwritten signature] ประธานกรรมการ

[Handwritten signature] กรรมการ

[Handwritten signature] กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

คุณประจวบ พันธุ์จินดา

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทย

ชื่อ

นางสาววารี หาญพิทักษ์ญาติ แผนกวิชา การบัญชี

ปีการศึกษา

2518

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงระเบียบการและวิธีการปฏิบัติ ในการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงวิธีปฏิบัติในการหักบัญชีระหว่างธนาคารที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัญหา ข้อบกพร่อง และอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เช็คไม่เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายเท่าที่ควร และจะได้นำมาเป็นแนวทางในอันที่จะปรับปรุง แก้ไข การปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น ซึ่งอาจทำให้เช็คเป็นที่นิยมใช้กันมากขึ้น อันจะให้ประโยชน์และความสะดวกต่อวงการธุรกิจในประเทศมากขึ้น การค้นคว้าวิจัยได้กระทำโดยศึกษาจากระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร และการปฏิบัติงานในด้านการหักบัญชีของธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ และจากหนังสือ บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาได้เริ่มต้นจากประวัติความเป็นมาของเช็คและสำนักหักบัญชีมีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องมีการหักบัญชีอย่างมีระเบียบแบบแผน ตลอดจนถึงความจำเป็นของธนาคารกลาง และสำนักหักบัญชีในประเทศไทย ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

บทที่ 3 ศึกษาโดยละเอียดเกี่ยวกับเช็ค ในการที่จะศึกษาถึงระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ควรจะเข้าใจถึงเช็คทั้งทางด้านประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และทางปฏิบัติของธนาคาร

บทที่ 4 เป็นการศึกษาถึงระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทยอย่างละเอียด เริ่มด้วยการจัดตั้งสำนักหักบัญชีและการเข้าเป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี วิธีการ-

นำส่งเช็คเพื่อไปแลกเปลี่ยนและทำการหักบัญชี ตลอดจนการส่งเช็คคืน และการแลกเปลี่ยน
เช็คและทำการหักบัญชีโดยผ่านสำนักหักบัญชีของธนาคารที่มีได้เป็นสมาชิก สำนักหักบัญชีใน
ต่างจังหวัด รวมถึงการเรียกเก็บเงินค่าน้ำเช็คของสาขาธนาคารในต่างจังหวัด

บทที่ 5 จะเกี่ยวข้องกับระบบธนาคารและการหักบัญชีในต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษา
ของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นประเทศที่มีการใช้เช็คและตราสารเครดิตอื่น ๆ
มาก และมีระบบการหักบัญชีที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 6 บทสรุป และชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และให้ข้อเสนอ
แนะในการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้การหักบัญชีในปัจจุบันมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเหมาะสม
กับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะให้ประโยชน์และความสะดวกแก่วงการธุรกิจและธนาคาร
มากขึ้น

Thesis Title Bank Clearing Systems in Thailand

Name Miss Varee Harnpitukyart

 Department of Accountancy

Academic 1975

ABSTRACT

This thesis is a study of the clearing practices and procedures among banks in Thailand. Its object is to study about the clearing procedures, used nowadays in order to realize those problems, deficiencies and obstacles, which is one of the causes that make cheques not so popular as it should be. Moreover, it will help us to seek the way to improve and to develop the efficiency and expeditiousness of the practices so that a much more popular use of cheques may result with full benefits and conveniences to local business. This research was gathered from such sources as: the clearing system among banks, the clearing practices of the Bank of Thailand, other commercial banks, books, articles, and other relevant documents.

The beginning of this thesis is to study about the history of cheques and of the clearing house and about the indispensableness of a disciplinary clearing system. Latter, it talks about the history of Thailand's central bank and clearing house which are mentioned in chapter 2.

Chapter 3 covers in details all the matters of cheques. To study about the clearing system, we have to understand the Civil and Commercial Code, and also the banking practices.

In chapter 4, the local clearing system is studied in detail with respect to its exchange of cheques, the return of cheques, the use of clearing house by non-member banks, the provincial clearing house, and the collection of cheques from the branches of banks in the provinces is included.

Chapter 5 is concerned with the banking system and the clearing house in foreign countries, especially in the United States of America where cheques and other credit documents are widely used and in which the clearing system is very efficient.

Chapter 6 is the conclusion. It points out all the problems that happen today and bestows some advices to solve those problems and to improve the efficiency and expeditiousness of the clearing system in present. These advices are very suitable for the situation in the present time. So it is a very great benefits and convenience to the business and banking system.

กติการวมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทยนี้ ผู้เขียนได้รับคำแนะนำ และคำสนับสนุนให้เขียนจาก คุณสามารถ บูรณโชควัฒนา และ คุณอรุณี อุกมสิน และยังได้แนวทางในการค้นคว้าเรียบเรียงอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ โอกาสนี้

ในค่านข้อมูล เอกสารอ้างอิง และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จาก คุณสมหมาย ส่วนพญู หัวหน้าสำนักหักบัญชี คุณมานิจ บุญยประสิทธิ์ เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และเจ้าหน้าที่ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ อีกหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อทุก ๆ ท่านที่ได้สละเวลาให้ผู้เขียนได้สอบถามและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ท่านศาสตราจารย์ เถาว์วัลย์ นันทากิจวัฒน์ คณบดีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์เสถียร สิงห์เจริญ กรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ได้กรุณาตรวจสอบ แก้ไขข้อผิดพลาด และขอบกพร่อง ช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ขึ้นอีกเป็นอันมาก

ท่านสุดท้ายที่ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสุด คือ คุณประจวบ พันธุ์จินดา หัวหน้าส่วนเงินฝาก ฝ่ายการธนาคารในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ได้กรุณาเป็นผู้ควบคุมการวิจัย รวมทั้งได้ให้ข้อคิด แนวทาง ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ และความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียบเรียง ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไข วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งนับว่าเป็นความกรุณาที่มีค่าอย่างยิ่ง ถ้าปราศจากท่านแล้ว วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ยากที่จะสำเร็จลงได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
รายการภาพประกอบ	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
1. วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าวิจัย	1
2. ขอบเขตและวิธีการค้นคว้าวิจัย	2
3. คำจำกัดความ.....	2
4. ประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
2. ประวัติความเป็นมาของเช็คและระบบการหักบัญชี	4
1. ความเป็นมาของเช็ค	4
2. ประวัติสำนักหักบัญชีและระบบการหักบัญชี	5
3. ความเป็นมาของธนาคารกลางและสำนักหักบัญชีใน ประเทศไทย	7
3. เงินฝากและเช็ค	16
1. ประเภทของเงินฝาก	16
2. ความหมายและลักษณะของเช็ค.....	17
3. แบบและขนาดของเช็ค	20
4. การซื้อคร่อมเช็ค	22
5. การสลักหลังเช็ค	32

6. การจ่ายเงินตามเช็ค	39
7. ความรับผิดชอบของธนาคาร	43
8. การจ่ายเงินตามเช็คที่มีการสลักหลังปลอมหรือปราศจาก อำนาจ	45
9. กำหนดเวลาที่ผู้ทรงเช็คจะต้องยื่นเช็คเพื่อใช้เงิน ...	46
10. การคืนเช็ค... ..	48
4. ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทย	50
1. สำนักหักบัญชี	51
1.1 การเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี	56
1.2 การแต่งตั้งผู้แทนธนาคารประจำสำนักหักบัญชี... ..	59
1.3 การรายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักหักบัญชี ต่อธนาคารสมาชิก	60
1.4 ข้อกำหนดอื่นในระเบียบการหักบัญชี	61
2. วิธีการหักบัญชี	62
2.1 การจัดส่งเช็คเพื่อไปเรียกเก็บ	65
2.2 หน้าที่ของผู้แทนธนาคารที่สำนักหักบัญชี	70
2.3 การปฏิบัติงานของพนักงานหักบัญชี ณ สำนักหักบัญชี	76
2.4 การแก้ไขจำนวนเงินที่คลาดเคลื่อนในการหักบัญชี	80
3. การคืนเช็ค... ..	80
3.1 กรณีที่ธนาคาร เป็นผู้ส่งคืน	80
3.2 กรณีที่ธนาคาร เป็นผู้รับคืน	92
3.3 การคืนเช็คนอกสำนักหักบัญชี... ..	93
4. การแลกเปลี่ยนเช็คที่สำนักหักบัญชีโดยผ่านธนาคารตัวแทน	95
5. สำนักหักบัญชีในจังหวัดอื่น ๆ	97

6. เช็กเรียกเก็บต่างจังหวัด	99
5. ระบบธนาคารและการหักบัญชีในสหรัฐอเมริกา... .. .	109
1. ระบบการธนาคารในสหรัฐอเมริกา	109
2. ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในสหรัฐอเมริกา	114
2.1 การเรียกเก็บเงินภายในเขตธนาคารกลางเดียวกัน	115
2.2 การเรียกเก็บเงินในต่างเขตธนาคารกลาง... .. .	116
2.3 การเรียกเก็บเงินโดยผ่านธนาคารตัวแทน	118
2.4 การหักบัญชีระหว่างธนาคารโดยผ่านสำนักหักบัญชี... .. .	119
6. สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	137
ประวัติการศึกษา	147

